

KULTURNO PROPAGANDNI KOMPLET BR. 6, BEOGRAD, UTORAK, 14. NOVEMBAR 2006.

Redakcija: Miloš Živanović, Saša Ilić, Tomislav Marković, Saša Čirić; Autor fonta Mechanical: Marko Milanković; E-mail: beton@danas.co.yu; Sledeći broj izlazi 28. novembra

UMESTO UVODNIKA

Itartas javlja: Sa komesarskog teleksa

Sujeta uglednika opisala je svoj kružić, malen i sladak kao sfinkter. (Još) nesuđeni akademik, iako mu je kanonska muštra poodavno skrojena, Dži Pi, ureče nas dovijeka, *sovjetski i politički komesari* (kosmodrom ili ploča preko gradine, sećate se - džaba vam bilo pljuvanja u mešalicu, rekao mi drug-expert, nikad od šiljokuranske pljuvačke dobar malter; da su akademici i sveučilištarci, drugi bi to pesak (iz bubrega) bio). Kružić dovrši pisano, ne oralno (eto, nema dvosmislice), Matičina glava sa NIN-ovskom lentom: *potomci četvoročlane kineske bande*, i još *sa redenicima od reči*, lapot-maheri, mrzitelji jezika svog nasušnog, rušitelji generacijskog poretka, preko pite bi picu (preko reda bi u besmrtnosti nije mislio na Dži Pia), beznačajni deminutivi sa pesnicom u rečenici i sa crnom udovicom u mreži. Između, u Vukadinovom NSPM gnezdu, skromno čuču slepi šuter Marinko Em (kad je tako oštrouman i otreshit, što mu dveri časopisne zabraviste, zar na sajtu vašem da vo vjeki džedži, straži, za puls dira i izrode traži?), autor (a možda je samo Kišov Pigeon) neprebolne sintagme *Crveni Kmeri u našoj književnosti i kulturi*. Hm, zar tek triling na urednički poker.

Zadržimo se kod ninouhanja mirotičive reakcije. Onome što lapot i cement nekako srodno zvuče bi potrebno 4 meseca da se oglasi posle kritike koja je Semolj važni uzela na zub, jedina među umouvlakačima vazda milosti punih. Da li je toliko (samo) trajalo *gospodstvo u ćutnji*, otkud (niotkuda i najednom) potreba da se *lično* (orden za kuraz), sa sve svojom foto-teralicom, priloži suvarak na lomaču za... (ali **Beton** ne gori?)? Sv. Miro, Matičin Horhe iz Burgosa, na stranu slojevi zvučanja (metal i sonet, bager i trohej, cepelin i citra), istupa (sad desnom nogom - znađe se novi vakat) principijelno i potresno: jezik je ugrožen od mladih varvara i rugatelja - ja sam ključ, skladište i inkubator slovonovšestva drevnog; literatura je zagađena smradom dnevne politike - ja sam pojet vječnosti po odluci vladajuće većine kritičara i matičara, i Hadžića i Vuka što s onoga svijeta zbratimljeni saport šilju; rod i poređak su ugroženi od nasilnih al' bezopasnih odroda i ništitelja (*nihilista*, što rekoše jedan zavetni etnolog i jedan urednik, u slobodno vreme pitijski kritičar).

Pa šta, *nek okeani polude* (rekao bi Dži Pi u neizgovorenoj Pristupnoj besedi), vredi li zazivati dim rodnog mesta na kom su ga sujetni tutumraci i luftbjesovi užezili? Skoro da ič (ko sad čuva reč i Poreč?). „Ko me gurnu?“, zapita se seda glava Vlajčićava ponad reminiscencije na lapot. „Ko mi gurnu?“, pitao se lapot-treger, svuda videvši brašne-ne rukavice, malj i mešalicu. A u čaršije kozje uši i hrapav jezik.

KO GURNU DA GURNU (HOR SEMOLJSKIH DEČAKA)

*Nema lente nema tantijema,
sva družina čitalaca drema.
San ih bodar jako ophrvao,
Semolj land im kapke posurvao.
Sirče tužni, NIN-u ruke pruži,
biće tebe i mira i cveta,
dok postoji Jerkova poeta.
Pusti beton i kineske bande,
podaj NIN-u tamjan i lavande.
Pusti beton i bande Kineza,
no ne puštaj reči iz kaveza.
Svi će Srbi, Srbliji, Srbijanci,
tebi plesti spomen k'o opanci.
I ne spuštaj svoja bodra lica,
tebe čeka crna udovica.
Ruke šire u lica se ljube,
Semolj zemljo ne imala bube.
Udovica plete i raspliče,
Miro toči kao srpsko biće.
- Aoj Srbi, Srbliji, Srbijanci,
vidjeste li šta vam rade majci?
Jezik vam je i majka i kuja,
ko ne pamti ubila ga struja.
...
Još bih svašta vama lepo rek'o,
Al' zove Crna, njojzi ne utek'o!*

Redakcija **Betona**

MIXER

Viktor Ivančić:
Tko se sjeća Srba još?

CEMENT

Dragoljub Stanković:
Feminističko narodnjaštvo

ŠTRAFTA

Goran Cvetković:
Posle Bitefa

Igor Đorđević:
Pismo iz provincije

VREME SMRTI I RAZONODE

Tomislav Marković:
Samo da knjiga ne bude

Miloš Živanović:
Usamljena nagrada

BULEVAR ZVEZDA

JOVANOVIĆ, Aleksandar

BLOK BR. V

Igre koje život znače

MIXER

Piše: Viktor Ivančić

TKO SE SJEĆA SRBA JOŠ?

Hrvatska kulturna industrija i nacionalističko nasleđe

NACIONALISTIČKI OČNJACI I „GRAĐANSKA“ PASTA

Kako mrziti Srbe a da u taj čin bude uključena obavezna doza tolerancije prema Drugome? Hrvatski nacionalisti kojima su danas puna usta građanski uljudene retorike, prvosvećenici nacionalne kulture koji su do jučer blagosiljali vrhovni smisao ideologije Krvi i Tla, a danas štancaju poruke pune ljubavi, Razumijevanja i Suživota, ovaj naizgled nerješivi problem svladavaju bez imalo muke. Problem, štoviše, za njih i ne postoji: Srbe je, gospodo, moguće mrziti tako da oni tu mržnju ni ne primijete! Pretpostavka za to je da ih nema!

Na činjenici *nemanja Srba* zasniva se temeljni dio identiteta novoga hrvatskog građanina, onoga koji umjesto šovenske isključivosti i bijesa što ga spopada pri pogledu na svoga genetski predestiniranog neprijatelja, danas pun oduševljenja prihvaća sustav vrijednosti koji podrazumijeva i uviđavan odnos prema Srbima.

Ne treba imati dvojbi oko toga da je riječ ponajprije o novome odnosu snaga i novoj demografskoj strukturi na parceli omeđenoj graničnim stupovima. Sanaderov čuveni „Hristos se rodi!“ - pozdrav što ga je milostivo udijelio povodom proslave Božića odmah po stupanju na vlast - odzvonio je tako vedro zbog toga što se radilo o dovoljno malom broju pravoslavnog življa u svečanoj dvorani. Da bi hrvatska kulturna produkcija, ili barem dežurna iluzija „hrvatske kulture“, umjesto nacionalističke preuzela „građansku“ vokaciju, bilo je potrebno obaviti nužne predradnje: ukloniti sve iole zamjetljive tragove Drugoga u kulturnom prostoru kojega smatra „vlastitim“. Tek kada toga Drugog nema ni u blagim naznakama, nacionalistički očnjaci ulašteni su „građanskom“ pastom za zube. To ne znači da su manje oštri, ili da više nisu očnjaci - biološke izrasline željne sirovoga mesa - ali izgledaju ljepše i doimlju se prilagođeni međunarodnim dentalnim standardima. Hrvatski nacionalizam riješio je kapitalni problem glazure!

PRETVORBE VELIKOG HRVATA

„Građani“ kojima se ti kulturni pregaoci (proizvođači znakova i novog simboličkog imaginarija) iznenada obraćaju nisu, dakako, individue, nisu autonomne jedinice u bilo kojem nekontroliranom smislu, već pripadnici naroda, elementarne čestice takozvanog građanstva lišene suvišnih građanskih svojstava.

Grupa pesnika iz UKS-a kreće u boj za nacionalne penzije

Tako je tipski uzorak plemena osjetio paradoksalnu snagu promjena: službena politika i kulturna industrija obraćaju mu se kao „građaninu“ *samo utoliko* što je Hrvat. Još važnije: on više ne mora biti *u prvome redu Hrvat* - što je donedavno za njega bio neupitan ideološki imperativ - budući da je sada *u prvome redu „građanin“*, a u korpus „građanstva“ usisan je isključivo po liniji etničkog hrvatstva pošto ni za koga Drugoga nisu rezervirane blagodati napokon dosegnutog građanskog društva. Pretvorba Velikog Hrvata u Velikog Građanina obavljena je, dakle, lako i bezbolno, tako da ni on, ni njegovi politički vođi, ni njegovi ideološki tutori, ni njegovi kulturni bardovi, nisu trebali učiniti bogzna što, osim takve sitnice kao što je etničko čišćenje.

Novokonstituirani „građanin“, pak, redovito se pere i nedjeljom ide na misu, pun je razumijevanja i tolerancije, sluša etno glazbu iz dalekih i egzotičnih zemalja, otvoren je prema svijetu, multikulturalan, tako reći, spreman je u svakome trenutku iskazati dužno poštovanje čak i prema Srbima, ili prema srpskoj kulturi, nema nikakvih negativnih naboja prema srpskome umjetničkom stvaralaštvu u svome matičnom kulturnom prostoru, a ono što mu se kod tog stvaralaštva najviše sviđa je - to da ga zapravo nema ni u natruhama. Hrvatski „građanin“ preplavljen je iskrenom ljubavlju prema nepostojećem! Kada bi bilo drukčije, kada bi njegova novootkrivena tolerancija bila poklonjena nečemu realnom, raskrinkala bi se sama bit njegova tek usvojenog habitusa: naime, činjenica da se kao „građanin“ izgradio isključivo tehnikom dokidanja.

SVETA VODICA NACIONALNE KULTURE

Suvišno je pripomenuti (mada to ipak činimo) kako ovo instaliranje građanskih vrijednosti na etnički očišćenom terenu - veličanstveni manevar pomoću kojeg se masna nacionalistička tjelesina uspijeva

smjestiti u šablonski skrojeno građansko odijelo a da ono ne popuca po šavovima - ne podrazumijeva samo uklanjanje živih duša, što- više, veliko finale obično slijedi nakon „pripreme terena“ drugim borbenim sredstvima. Naposljetku, govorimo i o drugoj vrsti teritorija, o parcelama zapišanim svetom vodicom nacionalne kulture. Procjenjuje se da je u prvoj polovici devedesetih godina prošloga stoljeća iz hrvatskih biblioteka uklonjeno između 10 i 15 odsto ukupne knjižne građe. Riječ je o stotinama tisuća knjiga koje su završile na smetlištima, u spalionicama, ili u pogonima za reciklažu papira, prema trojakom kriteriju: ili su autori knjiga bili Srbi, ili su one tiskane ćirilicom, ili su ih objavili srpski nakladnici. Tajni dokument sačinjen 1992. godine u Nacionalnoj i sveučilišnoj biblioteci i Knjižnici grada Zagreba, a prema uputama Ministarstva kulture, nosio je naziv „Naputak o postupku prema knjižničkoj građi u školskim i dječjim knjižnicama“:

on je sugerirao „potrebu bolje prezentnosti literature na hrvatskome jeziku i latiničnom pismu“, i to tako što će se literatura na „nehrvatskome“ jeziku i pismu koje nije latinično u što većoj mjeri ukloniti iz optjecaja. „Naputak“ je strukturom zloguko nalikovao dokumentu pod nazivom „Principijelno o čišćenju javnih knjižnica“, što ga je 1933. postavio njemački bibliotekar dr. Wolfgang Hermann, a ishod je bio predviđiv: obavljen je knjigocid impozantnih razmjera. U nekim školama đaci su sami u točkama nosili knjige od bibliotečnih polica do lomača u školskim dvorištima; akademik Dalibor Brozović, tadašnji ravnatelj Leksikografskog zavoda „Miroslav Krleža“, osobno je poslao u rezalište 40 tisuća primjeraka „Enciklopedije Jugoslavije“, poprativši to argumentacijom da „knjige nisu uništene, već reciklirane“; kada je filozof Milan Kangrga ravnateljicu korčulanske gradske biblioteke u *Feralu* nazvao „proustaški samoinicijativnom“ zbog toga što je bacila na smetlište više od petsto „nepoćudnih“ knjiga sudski mu je razrezana uvjetna zatvorska kazna; odgovarajući na pitanje kako će se uvođenje poreza na dodanu vrijednost reflektirati na „kulturnu produkciju“, tadašnji ministar financija Borislav Škegro izjavio je da će se dio prikupljenog novca upotrijebiti za „financiranje čišćenja knjižnica od knjiga na srpskom i sličnim jezicima“...

KO JE SPORAN U NEBOLOMSTVU

Skiciranje ovog ambijenta bilo je potrebno da bi se lakše razumjela relativno nedavna frka oko knjige pod naslovom „Nebolomstvo“ (panorama srpskog pjesništva kraja 20. stoljeća), te jedna podvala koja je poslužila kao detonator skandala. Za one koji ne znaju: „Nebolomstvo“, autorice Bojane Stojanović Pantović, objavljeno je u izdanju Hrvatskog društva pisaca (organizacije koju su osnovali disidenti iz Hrvatskog društva književnika), uz financijsku potporu Ministarstva kulture, a kada je u novinama otkriven „skandalozni podatak“ da se među 65 zastupljenih pjesnika nalaze i „trojica okorjelih propagatora velikosrpstva“ - Matija Bećković, Rajko Nogo i Gojko Đogo - uslijedilo je kolektivno škripanje zubima hrvatske kulturne elite. Ministar kulture Božo Biškupić, perući se od resornog novca ko-

ji je otišao za „Nebolomstvo“, ustvrdio je da se „radi o velikom propustu“ i nižerangirane „pozvao na odgovornost“. Stjepan Čuić, predsjednik Društva hrvatskih književnika i jedan od povjerenika pokojnoga Tuđmana za literarna pitanja, poručio je pak „onima koji ne mogu spavati bez Bećkovića“ da odu u Beograd i kupe njegove knjige, te dodao: „Ako Hrvatskoj treba srpska antologija, neka bude napravljena po hrvatskim kriterijima!“ Taj programski stav - „Ako Hrvatskoj treba srpska antologija, neka bude napravljena po hrvatskim kriterijima!“ - bolje od ičega svjedoči o naravi „građanskih vrijednosti“ što ih je, nakon akcije sveobuhvatnog čišćenja, uspio iznjedrati hrvatski nacionalizam. Podvala je sljedeća: nisu Bećković, Đogo i Nogo uistinu sporni u panorami „Nebolomstvo“, nego su sporni *svi ostali autori* iz te zbirke, dakle srpski pjesnici kao takvi - kao *srpski* - koji se pojavljuju na

„AKO HRVATSKOJ TREBA SRPSKA ANTOLOGIJA, NEKA BUDE NAPRAVLJENA PO HRVATSKIM KRITERIJIMA!“ - BOLJE OD IČEGA SVJEDOČI O NARAVI „GRAĐANSKIH VRIJEDNOSTI“ ŠTO IH JE, NAKON AKCIJE SVE- OBUHVATNOG ČIŠĆENJA, USPIO IZNJEDRITI HRVATSKI NACIONALIZAM

hrvatskome kulturnom teritoriju, onaj omeđenoj i zapišanoj parceli, već ranije podrobno raskuženoj od nametnika, a spomenuta trojica ovdašnjim su pandanima ionako najprihvatljiviji. Bećković, Đogo i Nogo poslužili su kao alibi hrvatskoj kulturnoj eliti da - fingirajući „građanski“ gnjev zbog tobožnjega poturanja velikosrpskog radikalizma - stane u obranu svojih nacionalističkih stečevina. Stečevina koje su im, paradoksalno, omogućile da se prestanu legitimirati kao nacionalisti i proglase se „građanima“. *Mogućnost ponovnog onečišćenja* ono je što budi stari adrenalin i dovodi u pitanje tek svladane građanske manire. Pri tom, Stjepan Čuić (ili Ivan Aralica, ili Slavko Mihalić, svejedno) sasvim je svjestan svoje frapantne sličnosti s Matijom Bećkovićem. Ni Bećković, ni Đogo, ni Nogo njemu (Aralici, Mihaliću...) nisu omraženi Drugi, omraženi Drugi su mu svi drugi.

Nestalo je senfa na koti Francuska 7

RITUALNI RANDES BORISA I BATE

Napokon, ako je Matija Bećković za hrvatskoga građanskog intelektualca - vlasnika neke od funkcija u kulturnom establišmentu - danas uistinu blasfemičan, zašto je prije koju godinu trebalo spaliti knjige Danila Kiša ili Borislava Pekića? I zašto je hrvatski intelektualac, koji se danas tako efektno zgraža nad par Đoginih stihoklepačkih nebuloza, tada potpirivao vaticu pod Kišovim i Pekićevim romanima? Nema glasnog odgovora na to pitanje, jer hrvatski nacionalizam tajni porijeklo svojeg aktualnog „građanskog“ izdanja. Posebna perverzija je što je riječ o pjesnicima, o *srpskim* pjesnicima, čije će domišljaje u Hrvatskoj konzumirati jednako zanemari broj Hrvata kao da je riječ o hrvatskim poetama. Međutim, to je stari izlizani mit o „kulturi“ kao organskome gorivu nacije, onome odavno potrošenom „izvoristu posebnosti“ što će pleme dovesti do samoostvarenja. Elem, bez opasnosti da budu proglašeni nacionalnim izrodima, u Beograd mogu svi - Severina, Grašo, Giboni, ili grupa Magazin - ali ako se na tu destinaciju odluči povesti dramski ansambl Hrvatskoga narodnog kazališta iz Zagreba, derutnoga hrama nacionalne kulture, tada će ravnateljici drame Snježani Banović promptno biti uručen otkaz, jer je nakanila provesti upravo takvu ideju. Oni koji su u većini potpomogli skidanju glave, bili su upravo glumci, omiljeni nadničari u industriji kulture. Toga je ljeta Zlatko Vitez, bivši Tuđmanov ministar, inače i dobar komad šovinističkoga sivonje, boravio na Brijunima, družeći se s Radom Šerbedžijom, glumeci s njim u predstavi, pa je tako nastala i uzbudljiva medijska sapunica o njima dvojici, starim prijateljima, Hrvat i Srbini, pri tom još i različitim političkih opredjeljenja, koji - eto - ipak odlično funkcioniraju zajedno, *usprkos svemu*, kao građani. Vitez se potrudio da iskoristi što više Šerbedžijina moralnog integriteta za brzopotezno postavljanje svoje „građanske“ fasade. Odmah po povratku u Zagreb, međutim, stavio se na čelo spontanoga bunta glumišta protiv Snježane Banović i nepodnošljivoga „izvoza hrvatske kulture u Beograd“, a naročito obratno. Kostim „građanina“ ostavio je za sljedeće brijunsko ljeto, kada će se davati reprizne izvedbe. Sličnu farsu ovih smo dana također u prilici gledati, a u glavnim ulogama nastupaju oronule ikone, zvijezde u predsmrtnoj fazi, Boris Dvornik i Bata Živojinović. Njih dvojica, Boris i Bata, Hrvat i Srbin, nisu više umjetnički obdareni prirepci balkanskih krvnika, nisu više sluge pokojnih diktatora, nisu više ratni huškači i sijači mržnje, nego su ponovo stari prijatelji, meki ljudi sa suznim očima, sjetili su se radosnih trenutaka pijane mladosti i rado bi se opet sparili u ovom svečanom trenutku. Njih dvojica, Boris i Bata, nisu više Veliki Hrvat i Veliki Srbin, nego su obojica Obični Građani, a budući da se istovremeno radi o opjevanim velikanima glumišta, ljubimcima nacija, najzornijim izdancima matičnih kultura, njihov će ritualni randes biti i simbol obnavljanja pokidanih veza, znak da muklu prošlost treba munjevito zaboraviti, kao što jureći automobil ostavlja iza sebe leš djeteta na cesti. Ali - pozor! - motivi Borisa i Bate, para naglo oživljenih „građanina“, nemaju više nikakve veze sa životom. Oni su motivirani željom da otkriju tko će od njih dvojice prvi otegnuti papke ■

Autor je novinar, pisac i urednik Feral Tribune-a. Redakcija **Betona** čestita Feralu 22. rođendan.

CEMENT

Piše: Dragoljub Stanković

FEMINISTIČKO NARODNJAŠTVO

Radmila Lazić, *Zimogrozica*, Narodna knjiga, 2005.

Ako se pitate kako je moguće spojiti feminizam i narodnjačko zapomaganje u našim sumračnim ideološkim vidokruzima, predlažem da se pozabavite ovogodišnjim laureatom književne nagrade *Vasko Popa* Radmilom Lazić i njenom knjigom *Zimogrozica*. Ova knjiga se čini kao logički nastavak pevanja autorke, koja je 1999. god. u svojoj pesmi i knjizi *Doroti Parker bluz* napisala: *Još romana ili dve, i poneki flert, / Pa u starudije ili antikvitete*. Ili *Ono što hoću to je dobra ševa, mrak ili svetlo svejedno*. Već u prvoj pesmi, *Sve viđeno*, autorka se dosađuje, sve je prošla u životu i shvata da svako živi u svom svetu. Ta se dosada onda prenosi i na čitaoca, jer ako je svako svet za sebe, zašto pisati i čitati pesme? Da li ljude ipak nešto povezuje u dubini ili visini? Autorka se svim silama trudi da nas ubedi da toga nema. Za nju je život *Minsko polje*. Pošto ne može da uspostavi kontakt s realnošću, piše *Raspravu s Adamom*. Tu su krupne reči (*Najavljujem novu eru.*), uzvici (*Izdaj, Adame!*), direktno obraćanje i uvek nekako ispada zločesta i mnogo pametna, a u stvari je neuverljivo subverzivna (*Ars poetika*) i nadobudna. Inače, smešno deklarativna poezija njen je manir. U pesmi *Neko je ovde bio* nastavlja svoju žalopojku i samohvalu i preskače preko *leševa (Ništa kobno)*. *Zemni prtljag*, tipično ispovedna pesma Radmile Lazić, obaveštava nas o minulom životu, gde je imala: *Dane prazne kao neobučene haljine, ... iznošena prijateljstva... sve to moje natpevanje Ja i „ja“ ...Pritegnuto, kao kamen oko vrata*. Ipak, zaključuje na kraju, to su sve *trice i kućine*. Lakomislenost i crnobeli pogled na svet obeležavaju njeno pevanje. Posle toliko nemogućnosti života poželi da bude *maloseosko groblje* gde se *duše umrlih... šetkaju (Da sam)*. Motivi kao što su: nenalaženje prave mere u životu: *Previše je i malo svega (Zimogrozica)*, izgu-

bljenost: *Javu sam negde zaturila (Oticanje)*, sentimentalno se ponavljaju u otužnim refrenima: *Dozlaboga sam tužna (Largo) ...nemam za čim da posegnem - Ni na javi ni u snu. (Gubitak)*. U nekim pesmama približava se novokomponovanom estradnom melosu: *Kod mene nema mira i spokoja, / Samo vrućica ili zimogrozica, / Od kojih telo hvata drhtavica (Zimogrozica)*.

Najprimetnija slabost ove knjige je nemogućnost da se uđe u polje komunikacije s čitaocem. Pesme ostaju autistično zatvorene u sebe, a da pri tom nije reč ni o kakvoj modernoj hermetičnosti, već o samosažaljenju. U ovoj ja-ja i ja-ti poeziji emocija ne dopire spolja, ne možemo učestvovati čitajući te lirske ispovesti. I najhermetičnija poezija pruža mogućnost preoblikovanja u svesti čitaoca i time uživanje u tekstu (*Zimogrozica, Oticanje, Između gluvih zidova, Largo, Gubitak, Sve za čim žudim, O, biti sama, Mrtva ljubav*).

Radmila Lazić peva na nivou razočarane tinejdžerke. Feminizam bi prema njenim rečima u predgovoru za antologiju srpskih pesnikinja *Mačke ne idu u raj* trebalo da bude pravo na različitost, sofisticiran ženski pogled, fluidan i provokativan. Svojim pevanjem, nažalost, ona još više utemeljuje stare podele, klišeje, pojačava frustracije, kritikuje bez mogućnosti komunikacije i apelacije. Pesimizmom ljubavi (*Ljubav se troši i haba - Hlađenje srca ili pakosna Rešenja*) ruši sve mostove emotivnog i svakog drugog suštinski mogućeg boljitka za ženu i onog drugog *koji se šepuri i planduje uz krigu piva i mindžu nadohvat ruke*. Time ona iz knjige u knjigu ponavlja svoju frustraciju pokušavajući da je predstavi kao opštevažeću. Stalno priziva demone s kojima se sama nije izborila. Dobra poezija je antislika društva, ne preslikavanje (Pavlović). U tome je njena prava subverzivnost. Jedan stepen više, inače sve nek' ide dodavola (Crnjanski). Jela Spiridonović-Savić, pesnikinja između dva svetska rata, uspevala je da ujedini erotsko i ekstatično tako da to bude moderna i komunikativna poezija. Na drugom kraju vremenske skale izvrsnu poeziju ovakve vrste piše Tatjana Gromača (*Nešto nije u redu, Samizdat B92, 2003*). Pesma je po definiciji pobeda, makar i Pirova, samo kad je dobra. To se ogleda u korišćenju jezika. Radmila Lazić najbolje piše kad ne misli mnogo i kad se prepusti jezičkoj imaginaciji, što je retko. Kad se piše samo glavom poezija je nepotrebno nejasna, suvoparna i slaba (*Poezija kraja veka, Pesnički očenaš*), što su glavna obeležja ove knjige.

Dakle, nasuprot autorkinim izjavama da nama vladaju mediokriteti i da treba raditi na promeni kulturnog modela, upravo ona doprinosi njegovom utemeljenju. To što je nagradu *Vasko Popa* do-

bila od urednika svoje knjige (Ko je pomenuo sukob interesa?!), Vase Pavkovića, najvećeg promotera (kartonski ukoričenih i na žutom jeftinom papiru, uz očajnu korekturu, štampanih) banalnosti, samo pojačava opšti utisak licemerja i narodnjaštva. ■

BETONJERKA
POLUMESECA

Časni sude, ja s tim ubistvom nemam veze. Ja sam pokazao gde je leš zakopan samo zato što su me u policiji tukli.

Momčilo Mihajlović

GORKI UTISCI POMNOG GLEDAOCA

40. BITEF 2006.

Interesantno je bilo što se ovogodišnji Bitef veoma malo reklamirao unapred - tako reći do poslednjeg dana nije bilo nikakve novinske informacije, pa ni poziva za press conference novinarima. Izgledalo je da sam program ovog jubilarnog festivala nije konačno formiran skoro do pred sam početak istog.

I zaista - neke od predstava zamenjene su u poslednji čas, a da ne govorimo o odustajanju glavnog aduta žirija Fernanda Arabala kome je bilo bolje da se negde drugo maje nego u Beogradu za vreme ovog pozorišnog događaja. Izgleda da mu je bilo prekomplikovano da gubi petnaest dana na predstavama drugih autora - jer je već video da od toga neće biti neke vajde. Došao je Arabal na svoju premijeru koja je bila pripremljena njemu u čast i, kažu, rasplakao se jer je to kako kaže - bila najbolja predstava tog ispovednog komada od svih koje je video u svetu. Ne znam - nisam gledao - predstava nije bila na repertoaru Festivala pa nismo ni kupili karte za taj osobeni događaj. Tako je izgleda na-dvoje, na-troje sastavljen i program i žiri Bitefa i tako je postalo jasno zbog čega se ovaj jubilarni festival nije više i na vreme reklamirao. Hoću da verujem da su s predviđenog repertoara izostale najbolje predstave, jer ono što je ostalo nije bilo vredno tolike pripreme. Jer - kako smo saznali - pripreme su bile duge i opsežne, temeljne, široke... Bila su dva selektora - dosadašnji Jovan Ćirilov i buduća Anja Suša. Da vidimo kako su ovo dvoje selektora obavili ovaj važan posao - selekciju. Ideja je izgleda bila da se prikaže opšti presek savremenih pozorišnih novotarija - dakako u duhu koji se nekako podvodi pod rastegljiv pojam - *bitefovsko*. Da li je to avangardistički - nekakav istraživački duh - ono u smislu - klasika na nov način, nove pozorišne forme, nove pozorišne ideje, pozorište novih ciljeva... Sve su to takođe veoma rastegljivi pojmovi. Pogotovo ako se repertoar formira tako da, tako reći odokativno, prikaže presek najznačajnijih pozorišnih predstava iz sveta danas. Tako se tu stvorio opšti lonac - evropsko azijski - u kojem se kuva i podgreva sve i svašta.

Tako dobijete jednog Pitera Bruka s predstavom o crncima u Južnoj Africi koju igraju pariski crni glumci iz Konga - veseli zabavljači na neprimerenom amaterskom tekstu *Sizve Banzi je mrtav* anonimnih autora iz predgrađa velikih gradova u kojima vlada aparthejd. Time se pokriva stavka o podsećanju na velike učesnike dugog Bitefovog života, ali se jedno osećate kad gledate taj smandrljani predstavičuljak koji je verovatno Brukov asistent pravio jedno tri dana, brat bratu. Pored gostovanja još jednog velikana evropskog modernog pozorišta koje je od isposnika i avangardista postalo vrlo komercijalno - Jožefa Nađa koji je priredio adekvatan koncert svog dobrog prijatelja i čoveka umetničke inspiracije, Rusa, bubnjara - Vladimira Tarasova - imali smo zastupljene i sasvim anonimne ekipe kao što je Hotel pro forma iz Kopenhagena. Njihova delatnost se svodi na horsko pevanje i prilično skupo i besmisleno grupno mrdanje (*Samo izgleda da sam mrtav*), tako da se stvori jedno mondensko događanje koje autorski potpisuje izvesna Kristen Delholm za koju su se svi pravili da je mnogo dobro poznaju. Njen performans - ili kako god se to zvalo - bila je najniža tačka ovogodišnjeg Bitefa, a - naravno - dobila je specijalnu nagradu žirija. To je zapravo i ceo utisak i ovog - jubilarnog Bitefa - da se uglavnom nagrađuju predstave koje su pravljenе samo da stvore izvestan glamur... Bilo je dakle svega i svačega na ovogodišnjem Bitefu, a glavnu nagradu dobio je jedan Čehov - *Galeb* i to u izvedbi odličnog Kretakor pozorišta iz Budimpešte u režiji vrsnog reditelja Arpada Šilinga. Fascinirani žiri nagradio je real-psihološku glumu bez dekora i bez ostalih pozorišnih efekata kojom su glumci - paradoksalno - prikazali svoje lične probleme i tako privatizovali Čehova da ga je, spuštenog na nivo južnoameričkih TV serija, bilo lako pratiti sa svim elementima uživanja. Imam utisak da je Šiling dobio glavnu nagradu kao potvrdu za svoj najnoviji rad prikazan na ovogodišnjem Sterijinom pozorju, gde je gostovao sa izvrsnim projektom *The Black Land*.

Sve u svemu, ponovo smo pored raznih vožnji kamionima koji su nas fiktivno povezivali s Bugarskom prelazeći tobožnje granice, uz nekoliko pravih pravcatih baleta, pa i uz samog Bežara i njegove potpuno komercijalizovane trupe, ali i uz grand opening sa *Body Remix-Goldberg Variations* predstavom autentične koreografkinje Mari Činard - dakle, imali smo čast da vidimo zaista dve autentične predstave koje mogu da se nazovu modernim i savremenim i da im se oda priznanje da iskoračuju i u formi i u sadržaju - iskoračuju napred u kritičko - dakle, živo i politički i društveno aktivno pozorište. To su bili projekti *Big in Bombay* Konstance Makras - argentinske autorke koja radi u Berlinu, kao i *Priča o Ronaldu klovnu iz Mc Donaldsa* - Rodriga Garsije, takođe Argentinca na radu u Španiji. Oba ova projekta na hrabar i predstavljajući spretan i izazovan način, ili s mnogo igre velikog ansambla, ili sa iskrenom dubokom igrom na granici samopovređivanja, ali s jakim tekstom punim političkog naboja - govore protiv, aktivno protiv, svih oblika uzurpacije, okupacije, kolonijalizacije, proameričke globalizacije i ostalih zala koja nas opsedaju svakog dana. Obe ove predstave predstavljale su ono pozorište u čijem se temelju već nalazi Living Theatre, Fura Del Baus, Bred and Puppett... kao i svi ostali angažovani umetnici koji radije kopaju po svom i društvenom iskustvu da bi se pobunili protiv zla oko sebe, nego što su nadahnuti uspesima u karijeri i glamuru. Naravno, ove predstave nisu ni spomenute u redosledu nagrada. Srećom, ni predstava prema Marivoovom tekstu *Dvostruka nepostojanost* u izvođenju neke anonimne ruske trupe - nekog Akademskog pozorišta mladih Globus iz Novosibirsk, nije dobila nikakvu nagradu. Jer, da jeste, ovo veštačko čudo izolacije i zastarelosti pogleda na pozorište udarilo bi glogov kolac Bitefu i svima koji još smatraju da je to veliki festival. Doduše, bilo je tu raznih dešavanja - radionica, sastanaka, diskusija, paralelnih programa kojima se domaće predstave nude stranim festivalima, ali glavni program zbog kojeg festival postoji bio je i ostao doista mršav. Zbog čega je to tako, kome se plaćaju penali ako neka predstava dođe ili ne dođe na Bitef, to ostaje večita tajna nezavisne države Bitef.

Ostaje gorak ukus provincijskog glamura koji se veselo završava svake noći u mondenskoj kafani Bitef art kafeu u crkvenom zdanju Bitef teatra - žurkama sa živom bandom uz opštu veselu atmosferu po kojoj je Beograd uostalom i najpoznatiji grad u Evropi. A za pozorište, kako se ko snađe. Možda bi bilo bolje da se pre svega sastavi dobar i čvrst koncept - možda bi i umetničkog zadovoljstva bilo više, pa bi i Bitef bio bolji i značajniji ■

Novoizabrani akademici idu na golf

OSTAJE GORAK UKUS
PROVINCIJSKOG GLAMURA
KOJI SE VESELO ZAVRŠAVA
SVAKE NOĆI U MONDENSKOJ
KAFANI BITEF ART KAFEU U
CRKVENOM ZDANJU BITEF
TEATRA - ŽURKAMA SA ŽIVOM
BANDOM UZ OPŠTU VESELU
ATMOSFERU PO KOJOJ JE
BEOGRAD UOSTALOM I
NAJPOZNATIJI GRAD U
EVROPI. A ZA POZORIŠTE,
KAKO SE KO SNAĐE

Piše: Igor Đorđević

PISMO IZ PROVINCIJE

Izvesni M. A. je o Pirotu u listu *Dani* pisao 1968. sledeće:

U Pirotu kvadrat kafana predstavlja mesto na kome se donose najvažnije odluke za odvijanje života u provinciji. To je prostor u kome se kroji kulturna politika provincije, tu se oblikuje izgled grada, ugovaraju svi mogući i nemogući poslovi i određuje mesto pojedinca na lestvici moći.

Malo se toga promenilo od tog vremena. Možda se samo kvadrat kafana pomerio na drugo mesto. Duhovna klima je ostala ista. Isti kadrovi treniraju odanost. Lokalna politička flora autohtono je čudovište koje opstaje u svim mogućim uslovima i za koje se sa sigurnošću može tvrditi da neće izneveriti istine nasleđene iz Miloševićeve Srbije. Nekada vrli opozicionari iz minornih i marginalnih opozicionih partija, sada su glavešine koje diktiraju svoja pravila. Ne menjajući ništa, trude se očuvati nauku večne nepromenljivosti i pokornosti.

Uz to, osnovano je i nekoliko lokalnih TV stanica. Njihovi programi neprekidno su otvoreni za sobom zadovoljne, provincijske glavešine koji prezentuju svoje vizije. Govore oni o grandioznim projektima koje nameravaju da urade, hvale se pokrenutim građevinskim radovima kojima pokušavaju da sebi pridaju na važnosti. Pričaju sa ushićenjem o asfaltiranju ulica, razvođenju rasvete i kopanju kanalizacije u centru grada (kao da te poslove nije trebalo završiti još sredinom XX veka). Umeju, pri tom, da podviknu kako valja, da se udare u grudi i napomenu da su oni zaslužni za pokrenute poslove. I svaki put istaknu da je ono čime se oni bave jedino vredno bavljenja, a sve ostalo su sitnice. Ponosni na svoju bahatost prihvataju umiljavanje i ulazištvo novinarčića i novinarčića bez identiteta, moralnih skrupula i znanja koji žude za njihovom bliskošću. Samo u senci lokalnih moćnika neko će obratiti pažnju na njih. Steći će time ime u provinciji. A steći ime u provinciji znači sestri za određeni sto u određenoj kafani, biti blizu nabeđenoj provincijskoj eliti koja svoju glupost i zlo isjjava uvek istim intenzitetom u vilajet omeđen brdima.

Učaureni malograđani veruju da su istine koje bez truna sumnje dogmatski prihvataju nepromenljive večne vrednosti prema kojima se mora živeti. Da bi se one očuvale, nemilosrdno mora biti uništen svako onaj ko ne prihvata njihove večne vrednosti i ko se drzne da dovede u pitanje monolitni malograđanski mir. Opstanak malograđanskog biča zahteva svu brutalnost svakog malograđanina. (Dik Horbi Malograđanska svest)

Malograđaninu su mržnje ukorenjene u samu njegovu bit. Predrasude za

Od sutra na vašim kioscima

KOHA BITORE

Magazin za sabornost i jednomislije

Čitajte u prvom broju:

- ★ **Poezija trećeg puta**
Nebojša Bakarec: Pobratimstvo lica u skupštini
- ★ **Romantična ispovest**
Tadić Boris: Kako je to biti treći u vezi
- ★ **Ogled iz trinitarnog bogoslovlja**
Jednosuštnost Nikolića, Tadića i Koštunice - Trojica u Jedinici i Jedinica u Trojici
- ★ **Hispanosrpska sapunica**
Za ljubav je potrebno troje
- ★ **Strip**
Oximoroni: Novi ustav - stari sustav
- ★ **Filmska premijera**
Mi definitivno nismo anđeli
- ★ **Osnovi pravoslavnog marksizma**
Mitropolit Gručo Marks: Tri su glave više od jedne
- ★ **Uvod u sabornu lingvistiku**
Jednomlje prelazi u bezumlje jednačenjem po zvučnosti

stvari koje ne razumeju i ne prihvataju su rušilačke i diskriminator-ske. Malograđanin sanja da loče i ždere kao pred sudnji dan. Masni prsti i puni burazi za njega su vrhovno dobro. Ako se tome doda i privilegija da se potpisuju računi po kafanama, onda malograđanin i provincijalac dostiže vrhunski uspeh u provincijskim okvirima.

Neumorni penzosi, dosadni i jalovi ushićenici, glumci bez dara i zanata, bolesnici sa F dijagnozom, amateri svih vrsta, boja i oblika, pokušavaju da se iskažu kroz bavljenje nekim vidom umetnosti. Njima je to dobra terapija i ubijanje vremena. Od mnogo dosade kristališe se brdo gluposti. Još kada se tome doda oskudno znanje nastavnika i profesora iz osnovnih i srednjih škola koji svojim jalovim razmišljanjima o umetnosti procenjuju amaterske, kvaziumetničke tvorevine, dobija se galimatijas ludila i ništavila koji se na lokalnom nivou ponosno naziva umetničkim životom.

U provinciji pirotskoj zainteresovani se o umetnosti informišu s programa RTS-a i iz „Politike“. Sve što ne doseže do informacija u ovim medijima nije dostojno provincijske pažnje i brige.

U Pirotu, Šotrinoj Meki za sentimental-folklorističko vampirisanje naše književne tradicije, s uzbuđenjem i velikom pompom glorifikuje se blago duhovne zaostalosti, loš ukus i amaterski folklor. Cijukanje i poskakivanje za većinu predstavlja poslednji domet umetničkog akta. U takvoj sredini filmovi se u jedinom bioskopu (kada on radi) zbog zastarelosti opreme pretvaraju u neme filmove. To je onaj najgori mogući povratak u prošlost.

Kada se tome doda program lokalne galerije u kojoj se organizuju izložbe slikara čije su poetike i koncepti prevaziđeni još pre pola veka, kada nema nikoga ko poznaje savremene tendencije u likovnoj umetnosti, imamo još jednu stranu umetničke jalovosti koju dopunjavaju amaterizam i potpuno diletantstvo. Lako je baviti se umetnošću s uverenjem da svak' sve može.

Pozorište sa apetitom profesionalnog forsira dijalekatske lakirovke i evergrin klasiku koja nikako da se zgadi ni nedoučenim glumcima ni preplaćenim gostujućim rediteljima, ni malobrojnoj publici. Matri-ca otužno ispraznih vodvilja na način primitivnog pučkog teatra nesalomiva je. I repetativna do u beskonačnost.

Ostalo nije vredno pomena, jer je samo otaljavanje otužnog posla, arhiviranje podataka o jalovosti koja bi da dosegne vrednost umetnosti. I šta dobijamo na kraju? Jedno veliko NIŠTA. Večno okapavanje u zaostalosti i većitom punjenju buraga i debelog creva.

Provincija je prostor bez pobune, u njoj je pomirljivost vrlina, a klimo-glav predstavlja i moć i poslušnost. (Jaromir Blažek)

Lažni citati:

1. „Dani“, br. 1652., od 13. 07. 1968.
2. D. Horbi: „Malograđanska svest“, SC, Niš, 1985.
3. J. Blažek: „Pisma iz zaborava“, „Parole“ 12/1982.

VREME SMRTI I RAZONODE

Piše: Tomislav Marković

SAMO DA KNJIGA NE BUDE

(Goran Mnogostrašni Petrović, *Pristupna beseda SANU*, iskorišćena kao reč na otvaranju Sajma knjiga)

Podobni pisci prolaze
Duž osveštane ulice.
Oni na Sajam odlaze
Da potpisuju knjižice,
Muče ih slutnje sulude
- Da knjiga ne bude.

Znaš šta,
Nek' se Rablei upodobe,
Nek' se Šekspiri primire,
Knjige života umrtve.
Pa šta,
Homeri nek' progledaju,
Neka Dekarti polude,
Samo knjiga da ne bude!

Znaš šta,
Nek' tajni plamen propeva,
Nek' se knjižnice popale,
Od sarajevske nadalje.
Pa šta,
Nek' se požari razbukte,
Kosmičke promaje polude,
Samo knjiga da ne bude!

Samo da knjiga ne bude,
Čitanja među ljudima,
Knjižari nude zablude,
Plaše nas knjiškim čudima
Da srpskom umu nauđe.
Da knjiga ne bude ■

Semoljanin prati izbor novih članova SANU

Piše: Miloš Živanović

USAMLJENA NAGRADA

Hipotetički slučaj (s muzikom)

Miro se šunja ulicom, usred bela dana. Pod rukom nosi veliki ček. Spazi ga dete iz školskog dvorišta.

Detu: Miro de Niro, daj dinar za cigar.

Miro: Čuti mali! Ja pišem romane. (pokrije se čekom i pobegne)

S prozora ga spazi uredništvo velike izdavačke kuće.

Uredništvo: Mirova nagrada beži ulicom!

1. Kritičar: Neka beži, znao sam ja da je on nazadan.

2. Kritičar: Ma ja sam odavno uvideo da on nije savremen.

Najkritičar: Ja sam zaključio i pre nego što je napisao knjigu da je ta nagrada neosnovana, zato i beži, mene se plaši.

Noć i tišina ispod Mirovog prozora. Dolaze Mali Ćira, Mali Sale, Mali Toma i Mali Miško, nose tambure i gusle.

Klapa: Ostaa si sam, leute moj, napušten brod ■

BLOK BR. V

IGRE KOJE ŽIVOT ZNAČE

www.kosmoplovcic.net

BETON BR. 6 DANAS, Utorak, 14. novembar 2006.

BULEVAR ZVEZDA

Piše: Redakcija **Betona**

JOVANOVIĆ, ALEKSANDAR

JOVANOVIĆ, Aleksandar (Ratari, 1949), doktor, kritičar i istoričar književnosti, poznavalac srpskog neosimbolizma koji je u međuvremenu postao promotor pesničkog neomilitarizma - važan akter kulturne, ali i političke scene Srbije. Svoju karijeru je započeo kao profesor Prve beogradske gimnazije (gde je u to vreme predavao i današnjem predsedniku Srbije Borisu Tadiću), da bi potom, shvativši da se na neosimbolizmu ne može graditi karijera, priklonio grupi književnih ideologa srpskog nacionalizma. Uvek je važio za „stručnjaka iz senke“ koga je bilo poželjno imati u žiriju ili upravnom odboru. Stoga je Jovanovićeva karijera, pored Vase Pavkovića i Mihajla Pantića, jedna od najparadigmatičnijih kada je u pitanju uticaj na kreiranje kulturne scene. Bio je član žirija sledećih nagrada: Nagrade „Knez Pavle Karađorđević“, Nagrade „Borisav Stanković“, Nagrade „Desanka Maksimović“, Nagrade „Zaplanjski Orfej“, Nagrade Međunarodnog beogradskog sajma knjiga, te Nagrade „Vladislav Petković Dis“. Jedan je od specijalnih konsultanata za formiranje kritičarskog borda Nagrade „Meša Selimović“ koju dodeljuju *Večernje novosti*. Stoga nije neobično kada najveći skor glasova „osvoje“ knjige kakvo je *Nedremano oko* R. P. Noga, ili *Semolj zemlja* Mira Vuksanovića. Ovakav neposredni uticaj na kreiranje kulturne politike je retko ko imao u poslednjih petnaestak godina. Jovanović je pored žiriranja gostovao i u Srpskoj književnoj zadruzi kao sekretar, u kojoj je nastavio onu liniju deva-

stacije ove institucije koju je krajem šezdesetih započeo Dobrica Ćosić, pretvorivši je u političko telo za rešavanje „srpskog pitanja u Jugoslaviji“. Bio je prodekan na Učiteljskom fakultetu 1998. u vreme donošenja ozloglašenog Zakona o univerzitetu, da bi od 2003. postao dekan istog fakulteta. Na prijemu studenata prve godine, kao dekan organizovao je koncert Merime Njegomir u prostorijama Učiteljskog fakulteta. Od 4. aprila 2006. godine predsednik je Nacionalnog prosvetnog saveta, najviše institucije u obrazovanju jedne zemlje. Inače, pored srpske književnosti, predaje istoriju srpske kulture i tumačenje Biblije. U kritici se zalaže za religiozno i nacionalističko pevanje, ne voli reči „postmodernizam“ i „kosmopolitizam“. Bio je recenzent jubilarnog izdanja *Knjige o Milutinu* Danka Popovića (SKZ, 2004). Danas je član žirija za dodelu NIN-ove nagrade za roman godine i još mnogo toga. ■